

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

Кафедра українознавства, культурології та історії науки

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
РЕЛІГІЄЗНАВСТВО»
для студентів 4 курсу**

Затверджено
редакційно-видавничою
радою університету,
протокол № 3 від «12» жовтня 2023 р.

Харків
НТУ «ХПІ»

2023

Методичні вказівки з навчальної дисципліни «Релігієзнавство» для студентів 4 курсу / уклад. : Г.Л. Демочко – Харків : НТУ «ХПІ», 2023. – 40 с.

Укладач: Демочко Г.Л.

Рецензент: проф. Робак І.Ю.

Кафедра українознавства, культурології та історії науки

ВСТУП

В умовах побудови демократичного суспільства формування широкої світоглядної орієнтації набуває неабиякого значення. Освітній курс тісно пов'язана з історією, культурологією і філософією, адже вивчення релігій не може відбуватися без засвоєння історико-соціального контексту, культурологічного підґрунтя, базового філософського вчення.

Дисципліна «Релігієзнавство» надає студентам актуальні знання з історії релігійних вчень, висвітлює основні догмати релігійних вірувань та допомагає засвоїти ключові знання з курсу. Завдяки цьому студенти знайомляться із сучасними світовими та національними релігіями, отримують відомості про ранні релігійні уявлення та міфологію, можуть вирішувати не тільки фахові питання, а й обізнані у політичних, етичних, світоглядних процесах. Широкий погляд на релігію відкриває її потужний потенціал і надзвичайно сильний вплив на людей в усьому світі, адже релігійні догмати сьогодні є не тільки способом умиротворення, відшукування шляхів до миру та порозуміння, а й джерелом міжконфесійних конфліктів.

Мета дисципліни. Основна мета курсу «Релігієзнавство»: по-перше, сформувати високоморальні якості людини і громадянина; по-друге, виховати толерантність до інших релігій; по-третє, надати глибоке розуміння свободи совісті та віросповідання, а також навчити швидко і гнучко орієнтуватися в реаліях світу в умовах глобалізації.

Методи навчання. Сучасні методи навчання допомагають студентам не тільки засвоїти базові поняття, такі як «релігія», «віра», «канон», а й розширювати свої знання за допомогою опрацювання додаткових ресурсів – першоджерел, літератури, науково-популярних видань, цифрового контенту (підкастів, відеороликів тощо). Проблемний підхід дозволяє студентам не тільки

систематизувати отриману інформацію, а й найголовніше – розвинути у молоді критичне мислення щодо наріжних питань віросповідання, свободи слова та свободи совісті, допомогти їм подолати застарілі стереотипи, навчити безпечно існувати у полікультурному багаторелігійному світі, уникати релігійних конфліктів, із розумінням ставитися до людей інших релігій, поважати їхні переконання та відстоювати свої.

Словесні методи навчання допомагають молоді студентам висловлювати свої думки щодо окреслених питань курсу, бесіди допомагають висловлювати власні думки, конструювати судження, дискусії вчать толерантності та повазі до опонента, доповіді орієнтують на збір, систематизацію та аналіз інформації з означених питань. Також у викладанні курсу велика увага приділяється наочним методам навчання, практичним тощо. Студенти роблять презентації, пишуть есе на задані теми, аналізують аудіо- чи відеоконтент, самостійно опрацьовують різні види літератури, готують наукові тези доповідей на конференції різних рівнів.

Структура курсу. Курс структурований на 16 лекцій та 16 семінарських занять. Це виправданий підхід для отримання інформаційного блоку на лекції та його відпрацювання на семінарському занятті. Такий розподіл годин допомагає ретельно засвоїти матеріал, водночас додатковим стимулом для успішного опанування курсу є необхідна кількість годин, відведених на самостійне опрацювання джерел та літератури. В ході навчання студенти виконують різні види робіт: конспектують лекції, виконують домашні завдання, опрацьовують довідкову літературу, знайомляться з різними ресурсами з теми. Закріпити отримані знання допомагають семінарські заняття, де студенти презентують доповіді, ведуть конструктивні дискусії, порівнюють процеси і явища, аналізують причино-наслідкові зв'язки, формування тенденцій розвитку релігій та їх особливості в різних умовах. Кількість годин, відведена на курс, достатня для опанування дисципліни та отримання заявлених програмних результатів.

Виходячи з поставленої мети, курс розділений на три тематичні блоки. У першому надається наукова характеристика «Релігієзнавства» як гуманітарної дисципліни, у другому студенти знайомляться з різними релігіями – первісними віруваннями, міфологією, світовими, національними, неорелігіями. Третій блок присвячений базовим засадам українського законодавства у питаннях віросповідання та свободи совісті.

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ

Розділ I. Вступ до релігієзнавства

Семінар 1-2.

(4 год.)

РЕЛІГІЄЗНАВСТВО ЯК СФЕРА ГУМАНІТАРНОГО ЗНАННЯ

План

1. Вступ до курсу «Релігієзнавство». Мета і завдання курсу.
2. Поняття «релігія», «релігійний феномен» та «віра» в сучасному гуманітарному дискурсі. Теологія.
3. Компоненти релігійної структурної системи: філософія, психологія, феноменологія, соціологія, історія, географія, лінгвістичне релігієзнавство.
4. Історія виникнення релігієзнавства. Розвиток теологічної освіти та науки.
5. Вільнодумство. Зміст і форми вільнодумства. Атеїзм.

Понятійний апарат: антропологія, догмат, релігія, релігієзнавство, теологія (богослов'я), теїзм, культура, філософія, церква, феномен, деномінація, секта, обряд, конфесія, культ, молитва, секуляризація, священні писання, атеїзм, ересь, деїзм, пантеїзм.

Теми доповідей та повідомлень:

1. Дисциплінарна структура «Релігієзнавства» та релігієзнавчі категорії.
2. Вплив релігії на державно-правові відносини.
3. Основні етапи розвитку вчення про релігію в світі.

4. Критика релігії. Ідеї та погляди Бертрана Рассела.
5. Едвард Барнетт Тайлор – засновник релігієзнавства.
6. Робота А. Коллінза «Міркування про вільнодумство».
7. Атеїзм та його засади.
8. Церква – деномінація – секта: визначення та ключові маркери.

Проблемні питання:

1. Що вивчає релігієзнавство? Навіщо сучасній людині опанувати «Релігієзнавство»?
2. Що таке релігійний феномен?
3. Охарактеризуйте основні компоненти релігійної структурної системи?
4. Що таке релігія для вас? Чи вважаєте ви себе віруючою людиною і чому?
5. Як пояснювали релігію в різні епохи? Чим відрізнялися античні та середньовічні уявлення про релігію? Які зміни до трактування поняття «релігія» принесли доба Відродження та Просвітництва?
6. Що таке вільнодумство? В чому причини його виникнення?
7. Атеїзм – віра в невіру. В чому особливості атеїзму?

Література:

1. Академічне релігієзнавство. Підручник для студентів / За наук. ред. А. Колодного. – К. : Наукова думка, 2000. 420 с.
2. Бальжик І. А. Розкол як категорія церковного права // Правове життя сучасної України : у 2 т. : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 трав. 2019 р.) Одеса : ВД «Гельветика», 2019. Т. 1. С. 59 – 61.
3. Бальжик І.А., Тіщенко Ю.В. Церковне право : навч.-метод. посібн. Одеса : Фенікс, 2020. 43 с.
4. Гурська Л. І. Релігієзнавство. 2-ге вид. перероб. та доповн. К. : «Центр учбової літератури», 2016. 172 с.
5. Данильян О. Л, Тараненко В. М. Релігієзнавство: Підручник. – Харків : Прапор, 2006. 394 с.
6. Дисциплінарне релігієзнавство // Українське релігієзнавство. – К., 2009 . Спецвипуск 2009. № 1. 219 с.
7. Докаш В. Релігієзнавство: навчальний посібник. Чернівці : Рута, 2008. 288 с.
8. Єременко О. М. Релігієзнавство: навчально-методичні рекомендації (для студентів факультету психології, політології та соціології НУ «ОЮА») Одеса : Фенікс, 2021. 72 с.
9. Калінін Ю. А., Харьковщенко Є. А. Релігієзнавство. К. : Наукова думка, 2002. – 352 с.

10. Квачов, А. П. Деякі особливості теорії пізнання Бертрана Рассела / А. П. Квачов, О. М. Маарчук // Гуманіт. вісн. НУК. – Миколаїв : НУК, 2010. – Вип. 3. – С. 137–138.
11. Колодний А., Филипович Л. Розвиток релігієзнавства в незалежній Україні: досвід Відділення релігієзнавства // Філософська думка, 2021. № 4. С. 86–98.
12. Кубальський О.Н. Актуалізація ідей просвітництва в контексті трансформаційних процесів у науці та освіті // Актуальні проблеми філософії та соціології, 2022. С. 70–76.
13. Кучера Т. М. Релігієзнавство: навчальний посібник. К. : КНЕУ, 2016. 95 с.
14. Лешан В. Ю. Основи релігієзнавства: Підручник. Чернівці : Рута, 2005. 304 с.
15. Лубський В. І. Історія релігій: підруч. К. : Центр учбової літератури, 2009. 776 с.
16. Мартишин Д. С. Місія святих апостолів / Д. С. Марти-шин, А. І. Богданенко. Київ : Видав-ництво Ліра-К, 2023. 54 с.
17. Панафідіна О.П. Бертран Рассел. Мистецтво філософствування. Актуальні проблеми духовності: зб. наук. праць / Ред.: Я. В. Шрамко. Вип. 18. Кривий Ріг, 2017. С. 75–80
18. Професійний блог Анатолія Колодного. URL: <https://kolodnyj2009.wordpress.com/about/>
19. Релігієзнавство : навчально-методичний посібник. Одеса : Астропринт, 2017. 116 с.
20. Релігієзнавство: Навч. посібник. К. : Юрінком Інтер, 2001. 496 с.
21. Стадник М. М. Вплив християнства на формування світоглядів доби відродження та нового часу // Наука. Релігія. Суспільство, 2008. Вип. 1. С. 85–92.
22. Титов В. Д., Качурова С. В., Барабаш О. В. Релігієзнавство. Х. : Право, 2004. 272 с.

Семінар 3.

(2 год.)

РЕЛІГІЯ: ПОНЯТТЯ, СТРУКТУРА, ФУНКЦІЇ, КЛАСИФІКАЦІЯ

План

1. Природа релігії та її виникнення.
2. Сутність релігії та її основні маркери.
3. Концепції походження релігії: теологічна, об'єктивно-ідеалістична, суб'єктивно-ідеалістична, біологізаторська, психологічна, соціальна, антропологічна, матеріалістична.

4. Структура релігії: духовна, практична.
5. Функції релігії: зовнішні та внутрішні.

***Понятійний апарат:** буття, легітимізація, духовність, цінності, мораль, пантеїзм, релігійна свідомість, релігійна психологія, культова діяльність, місіонерство, благодійність.*

Теми доповідей та повідомлень:

1. Синтетична концепція походження релігії.
2. Класифікації релігійних концепцій. Підходи до класифікацій.
3. Теологія як наука про божественне.
4. Духовна складова релігії: психологія та буденна релігійна свідомість.

Проблемні питання:

1. Що для вас мораль? Яких моральних норм ви дотримуєтеся?
2. Охарактеризуйте релігійну свідомість сучасної людини?
3. Чи має церква проводити благодійну діяльність?
4. Як ви ставитеся до місіонерів? Яка їхня основна мета?
5. Чому місіонерство стало особливо популярним в епоху глобалізації?
6. Які загрози може нести культова діяльність?

Література:

1. Академічне релігієзнавство. Підручник для студентів / За наук. ред. А. Колодного. – К. : Наукова думка, 2000. 420 с.
2. Гурська Л. І. Релігієзнавство. 2-ге вид. перероб. та доповн. К. : «Центр учбової літератури», 2016. 172 с.
3. Данильян О. Л, Тараненко В. М. Релігієзнавство: Підручник. – Харків : Прапор, 2006. 394 с.
4. Дисциплінарне релігієзнавство // Українське релігієзнавство. – К., 2009 . Спецвипуск 2009. № 1. 219 с.
5. Докаш В. Релігієзнавство: навчальний посібник. Чернівці : Рута, 2008. 288 с.
6. Єременко О. М. Релігієзнавство: навчально-методичні рекомендації (для студентів факультету психології, політології та соціології НУ «ОЮА») Одеса : Фенікс, 2021. 72 с.
7. Калінін Ю. А., Харьковщенко Є. А. Релігієзнавство. К. : Наукова думка, 2002. – 352 с.

8. Колодний А., Филипович Л. Розвиток релігієзнавства в незалежній Україні: досвід Відділення релігієзнавства // Філософська думка, 2021. № 4. С. 86–98.
9. Кучера Т. М. Релігієзнавство: навчальний посібник. К. : КНЕУ, 2016. 95 с.
10. Лешан В. Ю. Основи релігієзнавства: Підручник. Чернівці : Рута, 2005. 304 с.
11. Лубський В. І. Історія релігій: підруч. К. : Центр учбової літератури, 2009. 776 с.
12. Плахтій М. П., Сулятицька Т. В. Релігієзнавство: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. 168 с.
13. Релігієзнавство : навчально-методичний посібник. Одеса : Астропринт, 2017. 116 с.
14. Релігієзнавство: Навч. посібник. К. : Юрінком Інтер, 2001. 496 с.
15. Титов В. Д., Качурова С. В., Барабаш О. В. Релігієзнавство. Х. : Право, 2004. 272 с.

Семінар 4.

(2 год.)

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК РЕЛІГІЇ З СОЦІАЛЬНИМИ ІНСТИТУТАМИ

План

1. Взаємозв'язок релігії та науки. Моделі взаємодії: конфлікт-конфронтація, протиставлення-співіснування, модель діалогу, інтеграційна модель.
2. Релігійне виховання у педагогічних системах підростаючого покоління.
3. Релігія і медицина.
4. Релігія та економіка.
5. Релігія і культура: музика, образотворче мистецтво тощо.

Понятійний апарат: релігійна педагогіка, самовиховання, іконописання, секуляризація, християнська етика, світська держава, громадянське суспільство, віротерпимість.

Теми доповідей та повідомлень:

1. Праця Я. Барбура «Проблеми науки й релігії».
2. Боротьба релігії з медициною та медичними знаннями..
3. Іконописання як частина релігійного образотворчого мистецтва.
4. Світська держава та релігія: особливості взаємовідносин.
5. Релігія як соціальний інститут.
6. Свобода релігії та переконань як ознака сучасного громадянського суспільства.

Проблемні питання:

1. Формування наукових знань в релігійному суспільстві. Протистояння чи шлях співпраці?
2. Які методи релігійного самовпливу та самовиховання ви знаєте? Чи використовуєте ви їх та які вважаєте найбільш впливовими?
3. Чому на вашу думку релігія та медицина були непримиренними ворогами? Як сьогодні вирішено це питання? Чи залишилися протиріччя і якщо так, то у яких вірування?
4. Наведіть приклади взаємозв'язку релігії та образотворчого мистецтва. Що ви про це знаєте?
5. Як складаються відносини держави та релігії. Що таке світська держава? Яка модель відносин між релігією та державою характерна для України?
6. Релігія і культура: чи може релігія повністю визначати культуру?

Література:

1. Борейко Ю. Релігія в структурах та формах вияву повсякденності Українське релігієзнавство: бюлетень / Укр. асоц. релігієзнавців, Ін-т філософії ім. Г.С. Сковороди, від-ня релігієзнавства Нац. акад. наук України. Київ, 2016. № 77. С. 6–10.
2. Буга Є. Релігія як чинник соціальної рівноваги і стабільності (за працями Е. Дюркгейма) [Електронний ресурс]. Релігія та соціум. 2010. № 2. С. 222–224.
3. Горохолінська І. Ціннісні виклики сучасності: роздуми про морально належне та релігійну віру [Електронний ресурс]. Українське релігієзнавство: бюлетень / Укр. асоц. релігієзнавців,

- Ін-т філософії ім. Г.С. Сковороди Нац. акад. наук України. Київ, 2016. № 80. С. 52–58.
4. Дисциплінарне релігієзнавство // Українське релігієзнавство. – К., 2009 . Спецвипуск 2009. № 1. 219 с.
 5. Залужна А. Є. Релігія як предмет філософського дослідження. Українське релігієзнавство. 2003. № 26. С. 4–10.
 6. Яремчук С.С. Основні постулати релігійної економіки в соціології релігії // Вісник НТУУ "КПІ" Політологія. Соціологія. Право, 2016. Вип. №3/4(31/32). URL: [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2016.3/4\(31/32\).140495](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2016.3/4(31/32).140495)
 7. Тимчик О.А. Економіка та релігія: теорія і практика взаємовпливу: монографія. К. : КНТ, 2014. 410 с.
 8. Панасенко О. Основні тенденції розвитку релігійної освіти в Україні (на прикладі православ'я) // Філософія освіти. 2012. №1-2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/osnovni-tendentsiyi-rozvitku-religiyanoi-osviti-v-ukrayini-na-prikladi-pravoslav-ya>
 9. Романова О. Релігійний компонент в системі освіти: підходи до державного регулювання // Політичний менеджмент, 2006. Вип. 6. С. 98–108.
 10. Палінчак М.М. Релігійна освіта в школах: вітчизняна та зарубіжна практика // Наукові записки. Серія “Історичне релігієзнавство”. Вип. 5. С. 159–170.
 11. Терещенко Ю. Віра як світоглядний креатив життєдіяльності людини // Філософія освіти, 2006. Вип. 3 (5). С. 216–228.
 12. Професійний блог Анатолія Колодного. URL: <https://kolodnyj2009.wordpress.com/about/>
 13. Релігія та медицина: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої пам'яті свт. Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького). К. : Автограф, 2019. 377 с.
 14. Рекомендації щодо аналізу законодавства у сфері релігії або переконань URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/1/0/176876.pdf>
 15. Філософія релігії та медицини в постсекулярну добу: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої пам'яті свт. Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького). К.: НМУ ім. О. О. Богомольця, ВР ІФ ім. Г. С. Сковороди НАНУ, 2021. 311 с.

Розділ II. Вірування. Етнічні та світові релігії

Семінар 5-6.
(4 год.)

РАННІ ФОРМИ РЕЛІГІЙНИХ ВІРУВАНЬ. МІТИ ТА МІТОЛОГІЯ

План

1. Причини виникнення релігії.
2. Магія. Первісне чаклунство.
3. Фетишизм – вірування у надприродні властивості матеріальних предметів.
4. Анімістичні форми вірувань, які існували у первісних суспільствах.
5. Тотемізм. Корені тотемізму.
6. Шаманізм як форма релігії.
7. Виникнення мітів та мітології.

***Понятійний апарат:** магія, первісні вірування, тотемізм, фетишизм, шаманізм, духи, анімізм, землеробський культ, космологія, міт, мітологія.*

Теми доповідей та повідомлень:

1. Магічні дії та релігійні уявлення первісного суспільства.
2. Анімізм: особливості та втілення.
3. Тотемізм та тотемний культ.
4. Шаманізм та уявлення про духів.
5. Слов'янська мітологія.

Проблемні питання:

1. Чому саме магія є найдавнішою формою релігійних вірувань?
2. Які об'єкти стали фетишами? Наведіть приклади фетишизму в сучасному житті.
3. Чому люди створювали міти?
4. Яким чином слов'янська мітологія тлумачила існування світу?
5. В чому ви бачите популярність первісних релігійних практик? Які з них ми можемо спостерігати досі?
6. Особливості слов'янського пантеону богів: яким істотам поклонялися давні слов'яни?

Література:

1. Базик Д. Феномен первісної релігії. // Українське релігієзнавство, 2009. Вип. 2. С. 46-60.
2. Кирик О. Казкові міфологічні персонажі в системі первісних вірувань японців. // Мовні і концептуальні картини світу, 2012. Вип. 40. С. 237–244.
3. Колодний А., Филипович Л. Розвиток релігієзнавства в

- незалежній Україні: досвід Відділення релігієзнавства // Філософська думка, 2021. № 4. С. 86–98.
4. Котляр Г.Є. Атеїзм і релігія в контексті духовної культури суспільства // Наука. Релігія. Суспільство, 2008. Вип. № 1. С. 168-173.
 5. Осадчий Д. Ю. Вплив первісних вірувань на матеріальну культуру племен трипільців. // Редакційна колегія, 2020. 112 с.
 6. Первісні вірування, міфологія, світогляд. // Академічне релігієзнавство. – К., 2000. С. 338 –342.
 7. Савченко А. А. Релігійні вірування: міфи та реальність. // Культура України, 2012. Вип. 39. С. 98–105.
 8. Шайгородський Ю. Ж. Міф як інтегрована форма політичної свідомості. // Наукові праці МАУП. 2011. Вип. 1(28). С. 5–8.

Семинар 7.

(2 год.)

НАЦІОНАЛЬНІ РЕЛІГІЇ: ІНДУЇЗМ, ДЖАЙНІЗМ, КОНФУЦІАНСТВО, ІУДАЇЗМ

План

1. Історичне підґрунтя виникнення та існування ранніх національних релігій.
2. Головні риси ранніх національних релігій.
3. Загальна характеристика пізніх національних релігій. Головні риси пізніх національних релігій.
4. Індуїзм – сучасна національна релігія Індії.
5. Джайнізм. Релігійно-філософські засади джайнізму.
6. Конфуціанство – національна релігія Китаю.
7. Історія іудаїзму та його священні книги. Нові напрями в іудаїзмі.

Понятійний апарат: національні релігії, індуїзм, веди, брахманізм, Трімурті, джайнізм, дхарма, конфуціанство, іудаїзм, Талмуд, Тора, хасидизм, каббала, сіонізм, антисемітизм, махараджі, шудри, кшатрії, брахмани.

Теми доповідей та повідомлень:

1. Індуїзм як світоглядна система: філософський, соціальний та релігійний компоненти індуїзму.
2. Ведична релігія в Індії та її специфіка.
3. Своєрідна трійця індуїзму (трімурті) – Брахма, Вішну і Шива.
4. Вчення Махавіри.
5. Аскетизм як особливість релігії джайнізму.
6. Космологія джайнізму.
7. Зародження і розвиток конфуціанства: шлях від філософсько-етичного вчення до релігії.
8. Віровчення іудаїзму, звичаї, традиції обряди та свята.
9. Іудаїзм і політика.

Проблемні питання:

1. Що таке вчення про карму в індуїзмі? Що це вчення дає для соціальної практики?
2. Що ви знаєте про брахманізм?
3. В чому актуальність «правильного шляху» в джайнізмі?
4. Коли і де виник іудаїзм? Визначте та дайте оцінку основним догматам іудаїзму.
5. Чому більшість іудеїв діаспори прихильні до хасидизму?
6. В чому ви вбачаєте проблему антисемітизму? Які різновиди антисемітизму є?
7. Чи зустрічали ви таке на власному досвіді, якщо ні, то назвіть історичні приклади антисемітизму. Чому так складно подолати антисемітизм?

Література:

1. Zheleznova, N. "Quo vadis?": problems and prospects of studying Jainism (Beginning). *Orientalistica*, 2023. № 6. P. 607-621,
2. Дерев'яно С. П. Філософські вчення Сходу як підґрунтя для сучасних практик емоційного інтелекту. XXV Сходознавчі читання А. Кримського: Матеріали міжнародної наукової конференції (Київ, 10 листопада 2022 р.). Львів – Торунь: Liha-Pres, 2022. С. 316–318.
3. Івченко А. Синагоги України // *Світогляд*, 2019, №3. С. 49–57.
4. Іудаїзм в Україні. // Релігійно-інформаційна служба України, 2010. URL: https://risu.ua/iudajizm-v-ukrajini_n41956
5. Козерод О. Проблема антисемітизму в сучасній Європі: цивілізаційні виклики // *Наукові записки. ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України*, 2018. Вип. 3-4. С. 120-133.
6. Кордюк Б. "Традиційний український антисемітизм". Комуністична провокація 1963 року. // *Український самостійник*,

1964. ч. 80. URL:
<https://www.istpravda.com.ua/articles/2018/08/17/152782/>
7. Корчевна Л.О. Специфічні особливості індуїстського права // Правова держава: Науковий журнал / ОНУ ім. І.І. Мечникова. – Одеса, 2015. Вип. 20. С.16–24.
 8. Пхиденко С. Особливості логічного вчення джайнізму // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Розділ IV. Історія філософії, 2013. Вип. 11. С. 130-137.
 9. Сангаве Вілас Адинатх. Аспекти джайнізму, 2001. 132 с. URL: <https://jainworld.jainworld.com/JWUkranian/Aspects-of-Jaina-Religion-by-Dr.-Vilas-A.-Sangave-UKR.pdf>
 10. Українська асоціація юдаїки URL: <https://uajs.org.ua/uk/home/pro-nas>
 11. Філь Ю. С. Культурні війни навколо індуїзму в сучасній Індії. Рец. на: Elst K. Hindu Dharma and the Culture Wars. New Delhi: Rupa Publications, 2019. 261 p.
 12. Філь Ю. Як розуміти 330 мільйонів богів у індуїзмі або чому «корова – карма» не вичерпує індійської культури // Релігія в Україні, 2012. URL: https://www.religion.in.ua/zmi/ukrainian_zmi/15434-yak-rozumiti-330-miljoniv-bogiv-u-induyizmi-abo-chomu-korova-karma-ne-vicherpuye-indijskoyi-kulturi.html
 13. Юдаїзм: дослідження історії та віровчення. Матеріали Міжнародної молодіжної релігієзнавчої школи з юдаїки / Наук. ред. А.М. Басаурі Зюзіна, В.В. Черноіваненко. К., 2011. 256 с.

Семінар 8.

(2 год.)

НАЦІОНАЛЬНІ РЕЛІГІЇ: ДАОСИЗМ, СИНТОЇЗМ, ЗОРОАСТРИЗМ

План

1. Даосизм і його специфіка. Лао-цзи в релігійній системі даосизму.
2. Синтоїзм як національна релігія Японії.
3. Літописи «Кодзікі» і «Ніхонсьокі» – джерела синто.
4. Основи культової практики в синтоїзмі. Синтоїзм сьогодні.
5. Зороастризм: основні характеристики та причини занепаду.

Понятійний апарат: Аматерасу, Агура-Мазда, Авеста, даосизм, зороастризм, Заратуштра, синтоїзм, «Кодзікі», «Ніхонсьокі», У-вей, медитація, аскетизм, «Книга змін», фусо, дзікко, сінсю, ідзумо оясіро, місогі, омото, камі, вогнепоклоніння, «Башта мовчання», маздаїзм.

Теми доповідей та повідомлень:

1. «Дао Де Дзин» — основна книга даосизму. Даосизм у наш час.
2. Книга змін» як класичний літературний та філософський пам'ятник Китаю.
3. Синто – шлях богів.
4. Різновиди синтоїзму – фусо, дзікко, сінсю, ідзумо оясіро, місогі, омото та інші.
5. Авестизм та вогнепоклоніння в зороастризмі.
6. Шість безсмертних святих зороастризму та сім творінь як основа світу зороастрійців.
7. Особливості поховального обряду в зороастризмі.

Проблемні питання:

1. Визначте роль аскетизму в даосизмі. В чому ви вважаєте доцільність таких практик?
2. Розкрийте сутність даоського вчення про безсмертя. В чому його цікавість для послідовників цієї віри?
3. Що ви знаєте про медитацію?
4. Як вплинула «Книга змін» на духовну культуру Китаю?
5. Розкажіть про поняття чистоти у синтоїзмі. Як воно проявляється у повсякденному житті послідовників синтоїзму?
6. В чому особливості виховання японців? Як релігія впливає на це?
7. Розкрийте ідею боротьби добра і зла в зороастризмі. Чому зороастризм як релігійне вчення сьогодні згасає?

Література:

1. Ангелова А. Концепція старості, довголіття та безсмертя у міфології синто. // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки / Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки ; [редкол.: Р. А. Арцишевський та ін.]. Луцьк, 2013. № 11 (260) : Філософські науки. С.4–9

2. Битка В.В. Трансформація зороастризму у новий та новітній час // Цивілізаційні проблеми нової та новітньої історії, 2020. С. 96-98.
3. Градець О. Японські релігії як приклад сучасного синкретизму // Наука. Релігія. Суспільство, 2010. № 2. С. 280–283.
4. Данильян О. Л, Тараненко В. М. Релігієзнавство: Підручник. – Харків : Прапор, 2006. 394 с.
5. Докаш В. Релігієзнавство: навчальний посібник. Чернівці : Рута, 2008. 288 с.
6. Катруца Н. Синтоїзм, буддизм і конфуціанство як джерела формування освітньо-виховної системи Японії // Історико-педагогічний альманах. 2011. Вип. 2. URL: <https://doi.org/10.31499/2307-4833.2.2011.15319>
7. Колесник І., Ворончихіна А. Космологія синто і екологічна парадигма Японії у ХХ–ХХІ ст. // Історія релігій в Україні. Книга II, 2020. С. 182–191.
8. Кравченко, С.О. Національна релігія Японії – синтоїзм // Матеріали науково-теоретичної конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів гуманітарного факультету : конференція присвячена Дню науки в Україні та 60-річчю СумДУ, 21-25 квітня 2008 р. Суми : СумДУ, 2008. Ч.4. С. 85–86.
9. Лешан В. Ю. Основи релігієзнавства: Підручник. Чернівці : Рута, 2005. 304 с.
10. Медведева Ю.Ю. Модернізаційні і контрмодернізаційні складові синтоїзму та дзен-буддизму: ретроспектива і сучасність. // Науково-теоретичний альманах «Грані», 2016. Вип. 19 (4). С 106-111.
11. Михайлов В. Філософія даосизму: онтологічні принципи та соціально-історична ретроспектива // Мультиверсум. Філософський альманах: Зб. наук. пр. К., 2008. Вип. 74. С. 28–45.
12. Перепелиця В. О. Культ богині Аматерасу в японському суспільстві // Питання сходознавства в Україні : тези доп. Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, Харків, 28 берез. 2019 р. / Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2019. С. 392–395.
13. Петрова О. Японія. Польові спостереження. Науковий журнал Художня культура. Актуальні проблеми, 2023. Вип.19(1). С. 18–24.

Семинар 9.

(2 год.)

ІСЛАМ – ШЛЯХ ПОКІРНОСТІ

План

1. Виникнення та розповсюдження ісламу як світової релігії.
2. Життя та вчення пророка Моххамеда.
3. Коран – священна книга мусульман.
4. Шаріат – комплекс юридичних норм, приписів та правил поведінки.
5. Догматика ісламу. Віровчення ісламу, обряди та свята.
6. Напрями ісламу: сунізм та шиїзм.

***Понятійний апарат:** Аллах, ашура, іслам, екстремізм, релігійні війни, джихад, священна війна, Коран, шаріат, Сунна, шиїзм, сунізм, «ісламський тероризм», намаз, сури, пророк Моххамед, хіджаб, гяур, вуду, халяль, Рамадан, мечеть, Кааба, дават.*

Теми доповідей та повідомлень:

1. Іслам як система заборон.
2. П'ять основних обов'язків мусульман.
3. Багатожонство в ісламі як особливість сімейного устрою.
4. Культурні особливості ісламістів.
5. Церемонія Ашура, або ідея самокатування.
6. Ваххабізм як приклад офіційної ідеології: підґрунтя, цілі, методи боротьби.

Проблемні питання:

1. Що таке «П'ять стовпів ісламу» та яким чином вони впливають на повсякденне життя людей в країнах, що сповідують іслам?
2. Які особливості життя за законами шаріату?
3. В чому різниця сунізму та шиїзму? Назвіть спільне та відмінне, проаналізуйте ці течії.
4. В чому причини ісламського екстремізму?
5. Назвіть приклади ісламського тероризму в світі? Яким чином уникнути цієї загрози представникам неісламських країн?
5. Чому іслам називають шляхом покірності?
6. Становище жінки в ісламі. Подумайте над тим, яких утисків зазнають ісламські жінки та наведіть приклади порушення прав людини в цьому контексті.
7. Що ви знаєте про мусульман в Україні?

Література:

1. Абдул-Хамід Абу Сулейман. Віровідступники, іслам та свобода віросповідання. Рівне : Міжнародний інститут ісламської думки, 2022. 56 с. URL: <https://ikiacademy.org/uploads/0-1-202202281646063193.pdf>
2. Ахмед Есса, Осман Алі. Вивчення ісламської цивілізації. Острог, 2020. 37 с. URL: <https://iit.org/wp-content/uploads/Ukrainian-Studies-in-Islamic-The-Muslim-Contribution-to-the-Renaissance-Ahmed-Essa-Othman-Ali.pdf>
3. Білозор Д. Основні ідеологічні засади ваххабізму // Наука. Релігія. Суспільство, 2008. № 1. С. 153–157
4. Брожина В. Радикальний ваххабізм як ідеологія релігійно-політичного екстремізму. // Наукові записки. ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2018. Вип. 47. С. 186-199.
5. Кучера Т. М. Релігієзнавство: навчальний посібник. К. : КНЕУ, 2016. 95 с.
6. Латигіна Н.А. Іслам: шлях крізь століття : монографія Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. 360 с
7. Лешан В. Ю. Основи релігієзнавства: Підручник. Чернівці : Рута, 2005. 304 с.
8. Лубський В. І. Історія релігій: підруч. К. : Центр учбової літератури, 2009. 776 с.
9. Несправа М. Образ ісламу в середньовічній Європі: релігієзнавчий аспект // ФіП, 2017. Вип. 5. С. 18-24.
10. Остроухов В., Лікаренко О., Петрик В. Ісламістський релігійний екстремізм та ваххабізм. // Політичний менеджмент, 2007. Вип. 6. С. 133-143.
11. Права людини в ісламі URL: https://www.muslim-library.com/dl/books/ukrainian_Human_Rights_in_Islam_and_Common_Misconceptions.pdf
12. Релігієзнавство : навчально-методичний посібник. Одеса : Астропринт, 2017. 116 с.
13. Релігієзнавство: Навч. посібник. К. : Юрінком Інтер, 2001. 496 с.
14. Титов В. Д., Качурова С. В., Барабаш О. В. Релігієзнавство. Х. : Право, 2004. 272 с.
15. Ямпольська Л. М. Іслам і сучасний світ: Навчально-методичний посібник для студентів історичного факультету / Л. М. Ямпольська. – Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2017. 190 с.

Семинар 10.

(2 год.)

БУДДИЗМ – ШЛЯХ ПРОБУДЖЕННЯ

План

1. Передумови виникнення буддизму та його історія розвитку і розповсюдження.
2. Моральна концепція буддизму: сутність та особливості.
3. Особливості буддистського культу.
4. Священні тексти буддизму: основні характеристики, ключові ідеї.
5. Регіональний буддизм.

Понятійний апарат: буддизм, Будда, «чотири благородні істини», шлях спасіння, нірвана, карма, Трипітака, хінаяна, махаяна, чань-буддизм, ламаїзм, дзен-буддизм, реінкарнація, колесо сансари, лами.

Теми доповідей та повідомлень:

1. Життєвий шлях Сіддхартхи Гаутами.
2. Вчення про «чотири благородні істини» як традиційна основа буддистської віри.
3. Восьмискладовий шлях спасіння: особливості та настанови.
4. Нірвана – головна мета буття для буддистів.
5. Карма – закон залежного початку.

Проблемні питання:

1. Чому буддизм називають найдавнішою світовою релігією?
2. В чому ви бачите популярність буддизму сьогодні? Що стає причиною збільшення кількості послідовників цього релігійного вчення?
3. В чому різниця між хінаяною та махаяною?
4. Поміркуйте, в чому цінність ідей буддизму для сучасної людини?
5. Роздивіться образ бога в буддизмі, проаналізуйте особливості втілення та поклоніння.

Література:

1. Академічне релігієзнавство. Підручник для студентів / За наук. ред. А. Колодного. – К. : Наукова думка, 2000. 420 с.
2. Гурська Л. І. Релігієзнавство. 2-ге вид. перероб. та доповн. К. : «Центр учбової літератури», 2016. 172 с.
3. Данильян О. Л, Тараненко В. М. Релігієзнавство: Підручник. – Харків : Прапор, 2006. 394 с.

4. Дисциплінарне релігієзнавство // Українське релігієзнавство. – К., 2009 . Спецвипуск 2009. № 1. 219 с.
5. Докаш В. Релігієзнавство: навчальний посібник. Чернівці : Рута, 2008. 288 с.
6. Єременко О. М. Релігієзнавство: навчально-методичні рекомендації (для студентів факультету психології, політології та соціології НУ «ОЮА») Одеса : Фенікс, 2021. 72 с.
7. Калінін Ю. А., Харьковщенко Є. А. Релігієзнавство. К. : Наукова думка, 2002. – 352 с.
8. Катруца Н. Синтоїзм, буддизм і конфуціанство як джерела формування освітньо-виховної системи Японії // Історико-педагогічний альманах. 2011. Вип. 2. <https://doi.org/10.31499/2307-4833.2.2011.15319>
9. Кучера Т. М. Релігієзнавство: навчальний посібник. К. : КНЕУ, 2016. 95 с.
10. Лешан В. Ю. Основи релігієзнавства: Підручник. Чернівці : Рута, 2005. 304 с.
11. Лубський В. І. Історія релігій: підруч. К. : Центр учбової літератури, 2009. 776 с.
12. Професійний блог Анатолія Колодного. URL: <https://kolodnyj2009.wordpress.com/about/>
13. Релігієзнавство : навчально-методичний посібник. Одеса : Астропринт, 2017. 116 с.
14. Релігієзнавство: Навч. посібник. К. : Юрінком Інтер, 2001. 496 с.
15. Титов В. Д., Качурова С. В., Барабаш О. В. Релігієзнавство. Х. : Право, 2004. 272 с.

Семінар 11-12.

(4 год.)

ХРИСТІЯНСТВО – ШЛЯХ СПАСІННЯ

План

1. Історичні передумови виникнення християнства. Християнське віровчення і культ.
2. Біблія – священна книга християн. Сутність і склад Біблії. Старий Завіт. Новий Завіт.
3. Заснування християнської церкви. Апостоли. Життя церкви в перші три сторіччя.
4. Еволюція християнства. Перший та другий розколи.

Понятійний апарат: англіканство, Біблія, Старий Завіт, Новий Завіт, апостоли, символи Віри, православ'я, кальвінізм, католицизм, лютеранство, протестантизм, Вселенський Собор, методисти, баптисти, адвентисти, п'ятидесятники, мормони, свідки Єгови.

Теми доповідей та повідомлень:

1. Сутність християнського віровчення. Духовність та моральні основи.
2. Культ Ісуса Христа.
3. Нагірна проповідь: передумови, сутність та значення.
4. Символи Віри в християнстві.
5. Особливості православної віри.
6. Догмати та обрядність у католицизмі.
7. Протестантизм та протестанти: відмінність від православних та католиків.

Проблемні питання:

1. Які причини на вашу думку сприяли виникненню християнства?
2. Розкажіть про Біблію. Визначте її сутність, особливості побудови. Які основні моральні настанови несе Біблія християнам?
3. Причини гонінь на християнство. Утиски християн у перші три століття.
4. Чому християнство розкололося на декілька течій?
5. Розкажіть про роль Вселенських Соборів? Що ви про них знаєте?
6. Змалюйте розповсюдження католицизму в Україні і схарактеризуйте особливості цього процесу? На якому тлі він проходив? Які труднощі зустрічав?

Література:

1. Академічне релігієзнавство. Підручник для студентів / За наук. ред. А. Колодного. – К. : Наукова думка, 2000. 420 с.
2. Гурська Л. І. Релігієзнавство. 2-ге вид. перероб. та доповн. К. : «Центр учбової літератури», 2016. 172 с.
3. Дисциплінарне релігієзнавство // Українське релігієзнавство. – К., 2009 . Спецвипуск 2009. № 1. 219 с.
4. Докаш В. Релігієзнавство: навчальний посібник. Чернівці : Рута, 2008. 288 с.
5. Єременко О. М. Релігієзнавство: навчально-методичні рекомендації (для студентів факультету психології, політології та

- соціології НУ «ОЮА») Одеса : Фенікс, 2021. 72 с.
6. Калінін Ю. А., Харьковщенко Є. А. Релігієзнавство. К. : Наукова думка, 2002. – 352 с.
 7. Катруца Н. Синтоїзм, буддизм і конфуціанство як джерела формування освітньо-виховної системи Японії // Історико-педагогічний альманах. 2011. Вип. 2.
<https://doi.org/10.31499/2307-4833.2.2011.15319>
 8. Кучера Т. М. Релігієзнавство: навчальний посібник. К. : КНЕУ, 2016. 95 с.
 9. Лешан В. Ю. Основи релігієзнавства: Підручник. Чернівці : Рута, 2005. 304 с.
 10. Лубський В. І. Історія релігій: підруч. К. : Центр учбової літератури, 2009. 776 с.
 11. Професійний блог Анатолія Колодного. URL: <https://kolodnyj2009.wordpress.com/about/>
 12. Релігієзнавство : навчально-методичний посібник. Одеса : Астропринт, 2017. 116 с.
 13. Релігієзнавство: Навч. посібник. К. : Юрінком Інтер, 2001. 496 с.
 14. Титов В. Д., Качурова С. В., Барабаш О. В. Релігієзнавство. Х. : Право, 2004. 272 с.

Розділ III. Релігія: сучасні виклики та перспективи

Семінар 13-14.

(4 год.)

НОВІТНІ РЕЛІГІЙНІ РУХИ І ТЕЧІЇ. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РЕЛІГІЇ В СВІТІ

План

1. Поняття нетрадиційних релігій та їх класифікація.
2. Причини появи нетрадиційних релігій, культів, містичних рухів, їх специфічні риси.
3. Віровчення і культ основних течій нетрадиційних релігій.
4. Езотеричні об'єднання.
5. Синкретичні та синтетичні релігії.

Понятійний апарат: мормони, орієнталізм, неоязичництво, сатанізм, езотерика, крішнаїти, муніти, неорелігійні рухи, містицизм, «Біле Братство ЮСМАЛОС».

Теми доповідей та повідомлень:

1. «Товариство Свідомості Крішни» як приклад неоорієнталістського руху.
2. Церква Єднання – причини світового успіху та приховані загрози.
3. Сатанізм як небезпечне явище у суспільстві.
4. Проблема духовності в неорелігійних рухах.
5. Культ, секти, таємні організації як прояв кризи традиційної релігійності в Україні.
6. «Біле Братство»: найвідоміша секта 90-х років ХХ ст.

Проблемні питання:

1. Чому і коли неорелігійні рухи набули свою популярність?
2. Неорелігійні рухи: загроза для суспільства чи спосіб створення альтернативної релігії?
3. Загальні критерії неорелігійних рухів.
4. Що таке сайєнтологія та в чому її популярність?
5. Що ви знаєте про неорелігійні рухи в Україні?
6. «Велике Біле Братство»: чому стало можливим існування цієї секти в чому її таємниця.

Література:

1. Академічне релігієзнавство. Підручник для студентів / За наук. ред. А. Колодного. – К. : Наукова думка, 2000. 420 с.
2. Гурська Л. І. Релігієзнавство. 2-ге вид. перероб. та доповн. К. : «Центр учбової літератури», 2016. 172 с.
3. Данильян О. Л, Тараненко В. М. Релігієзнавство: Підручник. – Харків : Прапор, 2006. 394 с.
4. Дисциплінарне релігієзнавство // Українське релігієзнавство. – К., 2009 . Спецвипуск 2009. № 1. 219 с.
5. Докаш В. Релігієзнавство: навчальний посібник. Чернівці : Рута, 2008. 288 с.
6. Єременко О. М. Релігієзнавство: навчально-методичні рекомендації (для студентів факультету психології, політології та соціології НУ «ОЮА») Одеса : Фенікс, 2021. 72 с.

7. Калінін Ю. А., Харьковщенко Є. А. Релігієзнавство. К. : Наукова думка, 2002. – 352 с.
8. Катруца Н. Синтоїзм, буддизм і конфуціанство як джерела формування освітньо-виховної системи Японії // Історико-педагогічний альманах. 2011. Вип. 2.
<https://doi.org/10.31499/2307-4833.2.2011.15319>
9. Кучера Т. М. Релігієзнавство: навчальний посібник. К. : КНЕУ, 2016. 95 с.
10. Лешан В. Ю. Основи релігієзнавства: Підручник. Чернівці : Рута, 2005. 304 с.
11. Лубський В. І. Історія релігій: підруч. К. : Центр учбової літератури, 2009. 776 с.
12. Професійний блог Анатолія Колодного. URL: <https://kolodnyj2009.wordpress.com/about/>
13. Релігієзнавство : навчально-методичний посібник. Одеса : Астропринт, 2017. 116 с.
14. Релігієзнавство: Навч. посібник. К. : Юрінком Інтер, 2001. 496 с.
15. Титов В. Д., Качурова С. В., Барабаш О. В. Релігієзнавство. Х. : Право, 2004. 272 с.

Семінар 15.

(2 год.)

ЛЮДИНА В РЕЛІГІЙНОМУ СВІТІ. МОРАЛЬ І РЕЛІГІЯ. РЕЛІГІЯ НА ТЛІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

План

1. Релігійні зміни в світі протягом ХХ ст. Сучасна релігійна ситуація в світі.
2. Особливості релігійного відродження в Україні. Релігійні перетворення в Україні останніх років.
3. Мораль і релігія як форми суспільної свідомості. Теологічна і наукова інтерпретація моралі.
4. Релігія на тлі глобалізації: виклики та загрози для людства.
5. Схід і Захід: погляди на людину, її призначення в світі, способи самоствердження, свободу і відповідальність.

Понятійний апарат: автокефалія, глобалізація, Томос, Юліанський календар, Григоріанський календар, «тріада Гантінгтона», «релігійний ренесанс», релігійні війни.

Теми доповідей та повідомлень:

1. Релігійний ренесанс» у світі.
2. Томос: суть документу, його зміст та значення.
3. Календарна реформа в Україні.
4. Ідеал в релігійній етиці.
5. «Тріада Гантінгтона».
6. Культурна й релігійна ідентифікація.

Проблемні питання:

1. З чим науковці пов'язують виникнення «релігійного ренесансу»? Які події на вашу думку, найбільше вплинули на цей процес?
2. Розкажіть про шлях та процедуру здобуття Томосу. Що означає автокефалія для помісної Православної церкви України?
3. Що ви знаєте про Юліанський та Григоріанський календарі.
4. Подумайте, що таке ідеал в релігійній етиці? Які його критерії та як досягнути ідеалу?
5. В чому полягає «тріада Гантінгтона»?
6. Що таке релігійна ідентифікація? Як ви ідентифікуєте себе?

Література:

1. Академічне релігієзнавство. Підручник для студентів / За наук. ред. А. Колодного. – К. : Наукова думка, 2000. 420 с.
2. Гурська Л. І. Релігієзнавство. 2-ге вид. перероб. та доповн. К. : «Центр учбової літератури», 2016. 172 с.
3. Данильян О. Л, Тараненко В. М. Релігієзнавство: Підручник. – Харків : Прапор, 2006. 394 с.
4. Дисциплінарне релігієзнавство // Українське релігієзнавство. – К., 2009 . Спецвипуск 2009. № 1. 219 с.
5. Докаш В. Релігієзнавство: навчальний посібник. Чернівці : Рута, 2008. 288 с.
6. Єременко О. М. Релігієзнавство: навчально-методичні

- рекомендації (для студентів факультету психології, політології та соціології НУ «ОЮА») Одеса : Фенікс, 2021. 72 с.
7. Калінін Ю. А., Харьковщенко Є. А. Релігієзнавство. К. : Наукова думка, 2002. – 352 с.
 8. Катруца Н. Синтоїзм, буддизм і конфуціанство як джерела формування освітньо-виховної системи Японії // Історико-педагогічний альманах. 2011. Вип. 2. <https://doi.org/10.31499/2307-4833.2.2011.15319>
 9. Кучера Т. М. Релігієзнавство: навчальний посібник. К. : КНЕУ, 2016. 95 с.
 10. Лешан В. Ю. Основи релігієзнавства: Підручник. Чернівці : Рута, 2005. 304 с.
 11. Павленко П. Стратегії конфесій і церков за умов глобалізації. Українське релігієзнавство. 2010. № 56. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/44114>
 12. Пасинчук К. Європа і Близький Схід: міжцивілізаційні відносини і міжнародна безпека: [Новий світовий порядок у XXI ст. Глобалізація. Регіональні конфлікти, тероризм, відносини між мусульманством і християнством] // Політика і час. 2006. Вип. 3. С. 40–48.
 13. Протеро С. Вісім релігій, що панують у світі. Чому їхні відмінності мають значення. К. : ВООКСНЕФ, 2023. 463 с.
 14. Релігієзнавство: Навч. посібник. К. : Юрінком Інтер, 2001. 496 с.
 15. Титов В. Д., Качурова С. В., Барабаш О. В. Релігієзнавство. Х. : Право, 2004. 272 с.

Семінар 16.

(2 год.)

СУЧАСНА РЕЛІГІЙНА СИТУАЦІЯ В УКРАЇНІ. СВОБОДА СОВІСТІ ЯК КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВА КАТЕГОРІЯ

План

1. Тенденції церковно-релігійного життя в період незалежності України.
2. Відродження релігійної мережі України.
3. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації».
4. Відповідальність за порушення законодавства про свободу совісті та релігійні організації.

Понятійний апарат: релігійна ідентичність, плюралізм, капеланство, поліконфесійність.

Теми доповідей та повідомлень:

1. Формування релігійної ідентичності в Україні.
2. Міжконфесійні стосунки: український досвід.
3. Нетрадиційні релігійні організації сучасності.
4. «Релігійний ренесанс» в Україні.
5. Юридичне забезпечення релігійних прав і свобод. Релігійний плюралізм.
6. Війна і церква.

Проблемні питання:

1. Що таке поліконфесійність та як вона реалізується в Україні?
2. Визначте соціальну значущість діяльності релігійних організацій.
3. Чи важливе для вас гарантування свободи совісті та свободи релігійної діяльності?
4. В чому особливості «релігійного ренесансу» в Україні? Чи стали українці більш віруючими у добу незалежності?
5. Якими законами держава гарантує релігійні права та свободи громадян?
6. Як вплинуло російське вторгнення на релігійну ситуацію в Україні? Знайдіть інформацію, що таке військове капеланство? Яку роль виконують військові капелани в армії?

Література:

1. Академічне релігієзнавство. Підручник для студентів / За наук. ред. А. Колодного. – К. : Наукова думка, 2000. 420 с.
2. Арістова А. В. Поліконфесійність як феномен сучасності: Україна і світовий контекст // Мультиверсум. Філософський альманах. К. : Центр духовної культури, 2008. Вип. 55. 216 с.
3. Васін М.С. Сучасна державно-церковна взаємодія в Україні: переосмислення конституційних засад // Часопис Київського університету права, 2019. Вип. 13. С. 80–87.
4. Войналович В. Сучасний релігійний простір України у контексті зовнішніх та внутрішніх викликів // Українознавчий альманах. К., 2020. Вип. 27. С. 42–50.

5. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації». Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987-12>
6. Кобетяк А. Релігійна політика в Україні у сучасній вітчизняній історіографії // Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. 2022. Вип. 42. С. 232–238.
7. Колодний А., Филипович Л. Розвиток релігієзнавства в незалежній Україні: досвід Відділення релігієзнавства // Філософська думка, 2021. Вип. 4. С. 86–98.
8. Кочан Н. І. Релігійність в Україні: регіональний вимір // Збірник наукових праць «Політологічні студії». Кам'янець-Подільський, 2012. Вип. 1. С. 197–208.
9. Новіков В.В. Особливості релігійної ситуації в Україні // Scientific notes of Lviv University of Business and Law, 2019. Вип. 23. С. 179–182.
10. Палінчак М. М. Релігійна ситуація в сучасній Україні: стан, проблеми, перспективи // Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2007. С. 16–26.
11. Ставрояні С.С. Аналіз релігійної ситуації в сучасній Україні // Вісник НТУУ «КПІ»: Філософія. Психологія. Педагогіка, 2010. Вип. 3. С. 75–79.
12. Токман В.В. Релігійно-церковна динаміка в Україні: особливості 2021 року: аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. 2021. С. 1–7.
13. Филипович Л. «Православний атеїст» як специфічна форма релігійної ідентичності в сучасній Україні // Історія релігій в Україні: Науковий щорічник, 2018. Вип. 28. Частина IV. С. 531 – 544.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Zheleznova, N. “Quo vadis?”: problems and prospects of studying Jainism (Beginning). *Orientalistica*, 2023. № 6. P. 607-621.
2. Абдул-Хамід Абу Сулейман. Віровідступники, іслам та свобода віросповідання. Рівне : Міжнародний інститут ісламської думки, 2022.56с.URL:<https://ikiacademy.org/uploads/0-1-202202281646063193.pdf>
3. Академічне релігієзнавство. Підручник для студентів / За наук. ред. А. Колодного. – К. : Наукова думка, 2000. 420 с.
4. Ангелова А. Концепція старості, довголіття та безсмертя у міфології синто. // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки / Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки ; [редкол.: Р. А. Арцишевський та ін.]. Луцьк, 2013. № 11 (260) : Філософські науки. С.4–9
5. Арістова А. В. Поліконфесійність як феномен сучасності: Україна і світовий контекст // Мультиверсум. Філософський альманах. К. : Центр духовної культури, 2008. Вип. 55. 216 с.
6. Ахмед Есса, Осман Алі. Вивчення ісламської цивілізації. Острог, 2020. 37 с. URL: <https://iiit.org/wp-content/uploads/Ukrainian-Studies-in-Islamic-The-Muslim-Contribution-to-the-Renaissance-Ahmed-Essa-Othman-Ali.pdf>
7. Базик Д. Феномен первісної релігії. // Українське релігієзнавство, 2009. Вип. 2. С. 46-60.
8. Бальжик І. А. Розкол як категорія церковного права // Правове життя сучасної України : у 2 т. : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 трав. 2019 р.) Одеса : ВД «Гельветика», 2019. Т. 1. С. 59 – 61.
9. Бальжик І.А., Тіщенко Ю.В. Церковне право : навч.-метод. посібн. Одеса : Фенікс, 2020. 43 с.
10. Битка В.В. Трансформація зороастризму у новий та новітній час // Цивілізаційні проблеми нової та новітньої історії, 2020. С. 96-98.
11. Білотор Д. Основні ідеологічні засади ваххабізму // Наука. Релігія. Суспільство, 2008. № 1. С. 153–157
12. Борейко Ю. Релігія в структурах та формах вияву повсякденності Українське релігієзнавство: бюлетень / Укр. асоц. релігієзнавців, Ін-т філософії ім. Г.С. Сковороди, від-ня релігієзнавства Нац. акад. наук України. Київ, 2016. № 77. С. 6–10.
13. Брожина В. Радикальний ваххабізм як ідеологія релігійно-політичного екстремізму. // Наукові записки. ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2018. Вип. 47. С. 186-199.
14. Буга Є. Релігія як чинник соціальної рівноваги і стабільності (за працями Е. Дюркгейма) [Електронний ресурс]. Релігія та соціум. 2010. № 2. С. 222–224.

15. Васін М.С. Сучасна державно-церковна взаємодія в Україні: переосмислення конституційних засад // Часопис Київського університету права, 2019. Вип. 13. С. 80–87.
16. Войналович В. Сучасний релігійний простір України у контексті зовнішніх та внутрішніх викликів // Українознавчий альманах. К., 2020. Вип. 27. С. 42–50.
17. Гончарова І. М. Специфіка світосприйняття в первісних віруваннях. // Соціологічні студії, 2012. Вип. 1. С. 28–33.
18. Горохолінська І. Ціннісні виклики сучасності: роздуми про морально належне та релігійну віру [Електронний ресурс]. Українське релігієзнавство: бюлетень / Укр. асоц. релігієзнавців, Ін-т філософії ім. Г.С. Сковороди Нац. акад. наук України. Київ, 2016. № 80. С. 52–58.
19. Градець О. Японські релігії як приклад сучасного синкретизму // Наука. Релігія. Суспільство, 2010. № 2. С. 280–283.
20. Гурська Л. І. Релігієзнавство. 2-ге вид. перероб. та доповн. К. : «Центр учбової літератури», 2016. 172 с.
21. Данильян О. Л, Тараненко В. М. Релігієзнавство: Підручник. – Харків : Прапор, 2006. 394 с.
22. Дерев'янка С. П. Філософські вчення Сходу як підґрунтя для сучасних практик емоційного інтелекту. XXV Сходознавчі читання А. Кримського: Матеріали міжнародної наукової конференції (Київ, 10 листопада 2022 р.). Львів – Торунь: Liha-Pres, 2022. С. 316–318.
23. Дисциплінарне релігієзнавство // Українське релігієзнавство. – К., 2009 . Спецвипуск 2009. № 1. 219 с.
24. Докаш В. Релігієзнавство: навчальний посібник. Чернівці : Рута, 2008. 288 с.
25. Єременко О. М. Релігієзнавство: навчально-методичні рекомендації (для студентів факультету психології, політології та соціології НУ «ОЮА») Одеса : Фенікс, 2021. 72 с.
26. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації». Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987-12>
27. Залужна А. Є. Релігія як предмет філософського дослідження. Українське релігієзнавство. 2003. № 26. С. 4–10
28. Івченко А. Синагоги України // Світогляд, 2019, №3. С. 49–57.
29. Іудаїзм в Україні. // Релігійно-інформаційна служба України, 2010. URL: https://risu.ua/iudajizm-v-ukrajini_n41956
30. Калінін Ю. А., Харьковщенко Є. А. Релігієзнавство. К. : Наукова думка, 2002. – 352 с.
31. Катруца Н. Синтоїзм, буддизм і конфуціанство як джерела формування освітньо-виховної системи Японії // Історико-педагогічний альманах. 2011. Вип. 2. <https://doi.org/10.31499/2307-4833.2.2011.15319>

32. Квачов, А. П. Деякі особливості теорії пізнання Бертрана Рассела / А. П. Квачов, О. М. Маарчук // Гуманіт. вісн. НУК. – Миколаїв : НУК, 2010. – Вип. 3. – С. 137–138.
33. Кирик О. Казкові міфологічні персонажі в системі первісних вірувань японців. // Мовні і концептуальні картини світу, 2012. Вип. 40. С. 237–244.
34. Кобетяк А. Релігійна політика в Україні у сучасній вітчизняній історіографії // Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. 2022. Вип. 42. С. 232–238.
35. Козерод О. Проблема антисемітизму в сучасній Європі: цивілізаційні виклики // Наукові записки. ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2018. Вип. 3-4. С. 120-133.
36. Колесник І., Ворончихіна А. Космологія синто і екологічна парадигма Японії у ХХ–ХХІ ст. // Історія релігій в Україні. Книга II, 2020. С. 182–191.
37. Колодний А., Филипович Л. Розвиток релігієзнавства в незалежній Україні: досвід Відділення релігієзнавства // Філософська думка, 2021. № 4. С. 86–98.
38. Кордюк Б. "Традиційний український антисемітизм". Комуністична провокація 1963 року. // Український самостійник, 1964. ч. 80. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2018/08/17/152782/>
39. Корчевна Л.О. Специфічні особливості індуїстського права // Правова держава: Науковий журнал / ОНУ ім. І.І. Мечникова. – Одеса, 2015. Вип. 20. С.16–24.
40. Котляр Г.Є. Атеїзм і релігія в контексті духовної культури суспільства // Наука. Релігія. Суспільство, 2008. Вип. № 1. С. 168-173.
41. Кочан Н. І. Релігійність в Україні: регіональний вимір // Збірник наукових праць «Політологічні студії». Кам'янець-Подільський, 2012. Вип. 1. С. 197–208.
42. Кравченко, С.О. Національна релігія Японії – синтоїзм // Матеріали науково-теоретичної конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів гуманітарного факультету : конференція присвячена Дню науки в Україні та 60-річчю СумДУ, 21-25 квітня 2008 р. Суми : СумДУ, 2008. Ч.4. С. 85–86.
43. Кубальський О.Н. Актуалізація ідей просвітництва в контексті трансформаційних процесів у науці та освіті // Актуальні проблеми філософії та соціології, 2022. С. 70–76.
44. Кучера Т. М. Релігієзнавство: навчальний посібник. К. : КНЕУ, 2016. 95 с.
45. Латигіна Н.А. Іслам: шлях крізь століття : монографія Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. 360 с
46. Лешан В. Ю. Основи релігієзнавства: Підручник. Чернівці : Рута, 2005. 304 с.

47. Лубський В. І. Історія релігій: підруч. К. : Центр учбової літератури, 2009. 776 с.
48. Мартишин Д. С. Місія святих апостолів / Д. С. Марти-шин, А. І. Богданенко. Київ : Видав-ництво Ліра-К, 2023. 54 с.
49. Медведева Ю.Ю. Модернізаційні і контрмодернізаційні складові синтоїзму та дзен-буддизму: ретроспектива і сучасність. // Науково-теоретичний альманах «Грані», 2016. Вип. 19 (4). С 106-111.
50. Михайлов В. Філософія даосизму: онтологічні принципи та соціально-історична ретроспектива // Мультиверсум. Філософський альманах: Зб. наук. пр. К., 2008. Вип. 74. С. 28–45.
51. Несправа М. Образ ісламу в середньовічній Європі: релігієзнавчий аспект // ФіП, 2017. Вип. 5. С. 18-24.
52. Новіков В.В. Особливості релігійної ситуації в Україні // Scientific notes of Lviv University of Business and Law, 2019. Вип. 23. С 179–182.
53. Осадчий Д. Ю. Вплив первісних вірувань на матеріальну культуру племен трипільців. // Редакційна колегія, 2020. 112 с.
54. Остроухов В., Лікаренко О., Петрик В. Ісламістський релігійний екстремізм та ваххабізм. // Політичний менеджмент, 2007. Вип. 6. С. 133-143.
55. Палінчак М. М. Релігійна ситуація в сучасній Україні: стан, проблеми, перспективи // Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2007. С. 16–26.
56. Палінчак М.М. Релігійна освіта в школах: вітчизняна та зарубіжна практика // Наукові записки. Серія “Історичне релігієзнавство”. Вип. 5. С. 159–170.
57. Панасенко О. Основні тенденції розвитку релігійної освіти в Україні (на прикладі православ'я) // Філософія освіти. 2012. №1-2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/osnovni-tendentsiyi-rozvitku-religiynoyi-osviti-v-ukrayini-na-prikladi-pravoslav-ya>
58. Панафідіна О.П. Бертран Рассел. Мистецтво філософствування. Актуальні проблеми духовності: зб. наук. праць / Ред.: Я. В. Шрамко. Вип. 18. Кривий Ріг, 2017. С. 75–80
59. Первісні вірування, міфологія, світогляд. // Академічне релігієзнавство. – К., 2000. С. 338 –342.
60. Перепелиця В. О. Культ богині Аматерасу в японському суспільстві // Питання сходознавства в Україні : тези доп. Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, Харків, 28 берез. 2019 р. / Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2019. С. 392–395.
61. Петрова О. Японія. Польові спостереження. Науковий журнал Художня культура. Актуальні проблеми, 2023. Вип.19(1). С. 18–24.
62. Плахтій М. П., Сулятицька Т. В. Релігієзнавство: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. 168 с.

63. Права людини в ісламі URL:
https://www.muslim-library.com/dl/books/ukrainian_Human_Rights_in_Islam_and_Common_Misconceptions.pdf
64. Професійний блог Анатолія Колодного. URL:
<https://kolodnyj2009.wordpress.com/about/>
65. Пхиденко С. Особливості логічного вчення джайнізму // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Розділ IV. Історія філософії, 2013. Вип. 11. С. 130-137.
66. Рекомендації щодо аналізу законодавства у сфері релігії або переконань URL:
<https://www.osce.org/files/f/documents/1/0/176876.pdf>
67. Релігієзнавство : навчально-методичний посібник. Одеса : Астропринт, 2017. 116 с.
68. Релігієзнавство: Навч. посібник. К. : Юрінком Інтер, 2001. 496 с.
69. Релігія та медицина: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої пам'яті свт. Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького). К. : Автограф, 2019. 377 с.
70. Романова О. Релігійний компонент в системі освіти: підходи до державного регулювання // Політичний менеджмент, 2006. Вип. 6. С. 98–108.
71. Савченко А. А. Релігійні вірування: міфи та реальність. // Культура України, 2012. Вип. 39. С. 98–105.
72. Сангаве Вілас Адинатх. Аспекти джайнізму, 2001. 132 с. URL:
<https://jainworld.jainworld.com/JWUkrainian/Aspects-of-Jaina-Religion-by-Dr.-Vilas-A.-Sangave-UKR.pdf>
73. Ставрояні С.С. Аналіз релігійної ситуації в сучасній Україні // Вісник НТУУ “КПІ”: Філософія. Психологія. Педагогіка, 2010. Вип. 3. С. 75–79.
74. Стадник М. М. Вплив християнства на формування світоглядів доби відродження та нового часу // Наука. Релігія. Суспільство, 2008. Вип. 1. С. 85–92.
75. Терещенко Ю. Віра як світоглядний креатив життєдіяльності людини // Філософія освіти, 2006. Вип. 3 (5). С. 216–228.
76. Тимчик О.А. Економіка та релігія: теорія і практика взаємовпливу: монографія. К. : КНТ, 2014. 410 с.
77. Титов В. Д., Качурова С. В., Барабаш О. В. Релігієзнавство. Х. : Право, 2004. 272 с.
78. Токман В.В. Релігійно-церковна динаміка в Україні: особливості 2021 року: аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. 2021. С 1–7.
79. Українська асоціація юдаїки URL: <https://uaajs.org.ua/uk/home/pro-nas>
80. Филипович Л. «Православний атеїст» як специфічна форма релігійної ідентичності в сучасній Україні // Історія релігій в Україні: Науковий щорічник, 2018. Вип. 28. Частина IV. С. 531 – 544.

81. Філософія релігії та медицини в постсекулярну добу: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої пам'яті свт. Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького). К.: НМУ ім. О. О. Богомольця, ВР ІФ ім. Г. С. Сковороди НАНУ, 2021. 311 с.
82. Філь Ю. С. Культурні війни навколо індуїзму в сучасній Індії. Рец. на: Elst К. Hindu Dharma and the Culture Wars. New Delhi: Rupa Publications, 2019. 261 р.
83. Філь Ю. Як розуміти 330 мільйонів богів у індуїзмі або чому «корова – карма» не вичерпує індійської культури // Релігія в Україні, 2012. URL: https://www.religion.in.ua/zmi/ukrainian_zmi/15434-yak-rozumiti-330-miljoniv-bogiv-u-induyizmi-abo-chomu-korova-karma-ne-vicherpuye-indijskoyi-kulturi.html
84. Шайгородський Ю. Ж. Міф як інтегрована форма політичної свідомості. // Наукові праці МАУП. 2011. Вип. 1(28). С. 5–8.
85. Юдаїзм: дослідження історії та віровчення. Матеріали Міжнародної молодіжної релігієзнавчої школи з юдаїки / Наук. ред. А.М. Басаурі Зюзіна, В.В. Черноіваненко. К., 2011. 256 с.
86. Яремчук С.С. Основні постулати теорії релігійної економіки в соціології релігії // Вісник НТУУ "КПІ" Політологія. Соціологія. Право, 2016. Вип. № 3/4(31/32). URL: [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2016.3/4\(31/32\).140495](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2016.3/4(31/32).140495)

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Предмет, об'єкт і структура релігієзнавства як сфери гуманітарного знання.
2. Релігія як культурний феномен та об'єкт наукового аналізу.
3. Основні тенденції розвитку релігії в сучасному світі: сакралізація та секуляризація.
4. Визначення поняття «релігія», характеристика сутності релігії.
5. Структура релігії, науковий аналіз структури релігії.
6. Ключові функції релігії, її роль в сучасному суспільстві.
7. Зв'язок релігії з наукою, медициною, педагогікою, культурою, філософією.
8. Ключові підходи до класифікації релігій: еволюційний; морфологічний; за характером походження, розповсюдження и впливу; статистичний; генеалогічний.
9. Основні теорії походження релігій.
10. Первісні форми релігії: анімізм, тотемізм, фетишизм, магія.
11. Шаманізм та землеробський культ.
12. Міф та міфологія. Космологія первісного суспільства.
13. Сучасні форми міфу. Значення міфів у житті людини.
14. Національні релігії: їхні особливості та характеристики.
15. Релігійно-філософські засади джайнізму. Культ аскетизму.
16. Конфуціанство як соціально-філософське вчення і релігія: основні положення
17. Даосизм: історія та основні принципи Суспільний ідеал та шлях до безсмертя.
18. Зороастризм
19. Синтоїзм і японська культура
20. Виникнення індуїзму й історичні процеси, що з ним пов'язані.
21. Особливості індуїстського віровчення
22. Священні тексти індуїзму.
23. Легендарний Сіддхартха Гаутама та його шлях
24. Індуїзм та буддизм.
25. Трипітака. Сутність буддійського віровчення, священних текстів буддизму, організацій та особливостей культу.
26. Особливості чань- та дзен-буддизму. Ламаїзм.
27. Іудаїзм як перша монотеїстична релігія. Найбільш значущі звичаї та символи релігії.
28. Історія, основи віровчення і святі книги іудаїзму. Тора і Танах.
29. Основи вчення та повсякденності в іудаїзмі.
30. Сучасний іудаїзм: течії та напрямки.
31. Виникнення християнства та його суспільно-історичні умови. Раннє християнство.
32. Основні історичні тенденції формування християнської церкви.
33. Канонічні та апокрифічні християнські тексти.

34. Розкол християнства та його причини. Сутність католицизму і структура римсько-католицької церкви.
35. Католицизм та його особливості.
36. Православ'я та його особливості.
37. Протестантизм: основні причини появи, основні течії.
38. Історія виникнення ісламу. Особистість Моххамеда як засновника ісламу.
39. Іслам і сьогодення. Розповсюдження ісламу в світі.
40. Проблема жінки в ісламі. Коран про її права та обов'язки.
41. Особливості віровчення і культу ісламу, основні напрямки в ісламі. Священні тексти.
42. Неохристиянські релігійні об'єднання та неоорієнтальні релігії: сутність та характерні риси.
43. Сайєнтологія.
44. Бахаї (бахаїзм).
45. Неоязицницькі релігії.
46. Основні принципи відносин між державою і церквою та моделі державно-церковних відносин
47. Місце та роль релігій та релігійних організацій в сучасному світі.
48. Сучасна релігійна ситуація в Україні.
49. Глобалізаційні виклики для релігії. Поняття «релігійного ренесансу». Його особливості в Україні.
50. Реалізація принципу свободи совісті та віросповідання, його законодавча база.

ЗМІСТ

Вступ		3
Семінар 1-2.	Релігієзнавство як сфера гуманітарного знання.....	5
Семінар 3.	Релігія: поняття, структура, функції, класифікація.....	7
Семінар 4.	Взаємозв'язок релігії з соціальними інститутами.....	9
Семінар 5-6.	Ранні форми релігійних вірувань. Міти та мітологія.....	11
Семінар 7.	Національні релігії: індуїзм, джайнізм, конфуціанство, іудаїзм.....	13
Семінар 8.	Національні релігії: даосизм, синтоїзм, зороастризм.....	15
Семінар 9.	Іслам – шлях покірності.....	17
Семінар 10.	Буддизм – шлях пробудження.....	19
Семінар 11-12.	Християнство – шлях спасіння.....	21
Семінар 13-14.	Новітні релігійні рухи та течії. Тенденції розвитку релігії в світі.....	23
Семінар 15.	Людина в релігійному світі. Мораль і релігія. Релігія на тлі глобалізації.....	25
Семінар 16.	Сучасна релігійна ситуація в Україні. Свобода совісті як конституційно-правова категорія.....	27
	Рекомендована література.....	30
	Питання до заліку.....	36

Навчальне видання

Методичні вказівки з навчальної дисципліни «Релігієзнавство» для
студентів 4 курсу

Укладачі:

ДЕМОЧКО Ганна Леонідівна

Відповідальний за випуск проф. Тверитникова О.Є.

Роботу до видання рекомендував проф. Кіпенський А. В.

В авторській редакції

План 2023 р., поз. 730

Гарнітура Таймс. Обсяг. 1,5 д. а.

Видавничий центр НТУ «ХПІ»
Свідоцтво про державну реєстрацію ДК №5478 від 21.08.2017 р.
61002, Харків, вул. Кирпичова, 2